

تبیین راهبرد رهبر معظم انقلاب اسلامی در مواجهه با بیماری کرونا

معاونت مطالعات سیاسی

کد موضوعی: ۲۶۰
شماره مسلسل: ۱۷۸۱۹
آبان ماه ۱۴۰۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	خلاصه مدیریتی.....
۳.....	مقدمه.....
۵.....	۱. سیاست رهبر معظم انقلاب اسلامی در قبال بیماری کرونا.....
۱۰.....	۲. گفتمان‌های مورد تأکید رهبر انقلاب در ماجرای بیماری کرونا.....
۱۳.....	نتیجه‌گیری.....

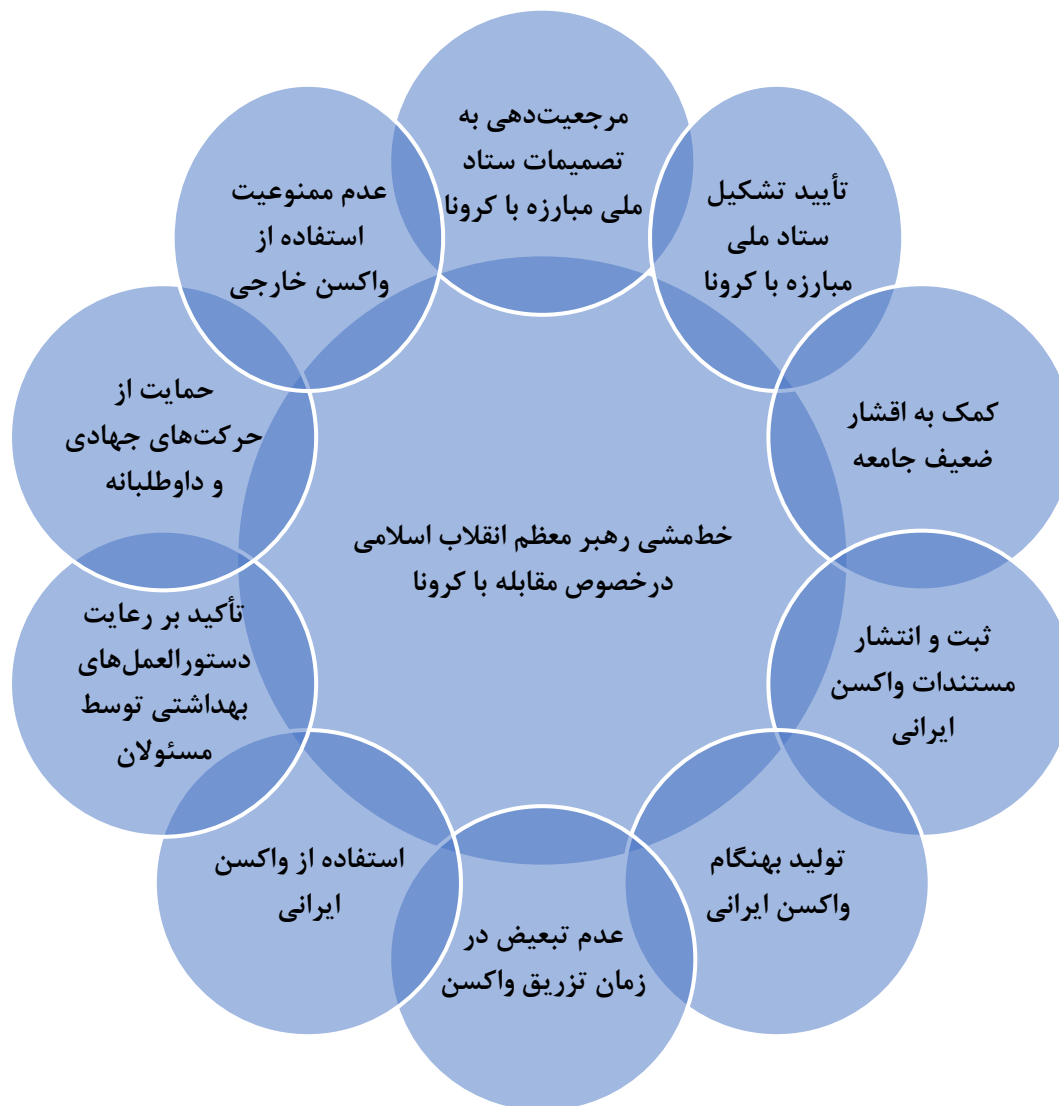
تبیین راهبرد رهبر معظم انقلاب اسلامی در مواجهه با بیماری کرونا

خلاصه مدیریتی

وجود ویروس کووید - ۱۹ برای نخستین بار در آذرماه ۱۳۹۸ در شهر ووهان چین گزارش شد و سپس به سایر کشورهای دنیا سرایت کرد. ایران نیز به صورت رسمی در تاریخ ۳۰ بهمن ماه ۱۳۹۸ اعلام کرد این ویروس وارد کشور شده است. متعاقب این موضوع، مجموعه‌ای از سیاست‌های مختلف به کار گرفته شد تا زمینه جهت کنترل و مهار بیماری فراهم شود. به دلیل ناشناخته بودن ویروس، نحوه مواجهه دولت‌ها با آن متفاوت بود اما مشکلی که شرایط ایران را برای برخورد با ویروس دشوارتر می‌کرد تحریم‌های گسترده به‌ویژه در زمینه مواد اولیه، دارو و تجهیزات پزشکی بود.

همه‌گیری بیماری کرونا و گسترش خارق‌العاده آن موجب ایجاد چالش‌ها و مشکلات گسترده‌ای در حوزه‌های بهداشتی، اقتصادی، اجتماعی، امنیتی و... شد. لذا اخذ تصمیمات استراتژیک و به‌موقع برای کنترل ویروس و پیامدهای آن حائز اهمیت ویژه‌ای شد. نگاهی به سیاست‌ورزی حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای به‌عنوان رهبر معظم انقلاب اسلامی در حدود یک سال و نیم گذشته بیانگر این است که ایشان تأکید زیادی بر مدیریت منطقی و عقلانی در مقابله با بیماری کرونا داشته‌اند. از جمله این رفتارها می‌توان به ماسک زدن همیشگی جهت فرهنگ‌سازی، حمایت قطعی از تلاش دانشمندان ایرانی جهت دستیابی به دانش واکسن، مرجعیت داشتن توصیه‌های ستاد ملی مقابله با کرونا، اصرار به استفاده از واکسن ایرانی و انتظار برای تولید واکسن داخل کشور، تزریق واکسن داخلی در مقابل دوربین‌های تلویزیونی، تأکید بر دریافت واکسن در نوبت معمول، عدم ایراد دانستن استفاده از واکسن خارجی در کنار داخلی در صورت نیاز، ضرورت ثبت و انتشار اسناد و مقالات علمی مربوط به واکسن ایرانی و... اشاره داشت.

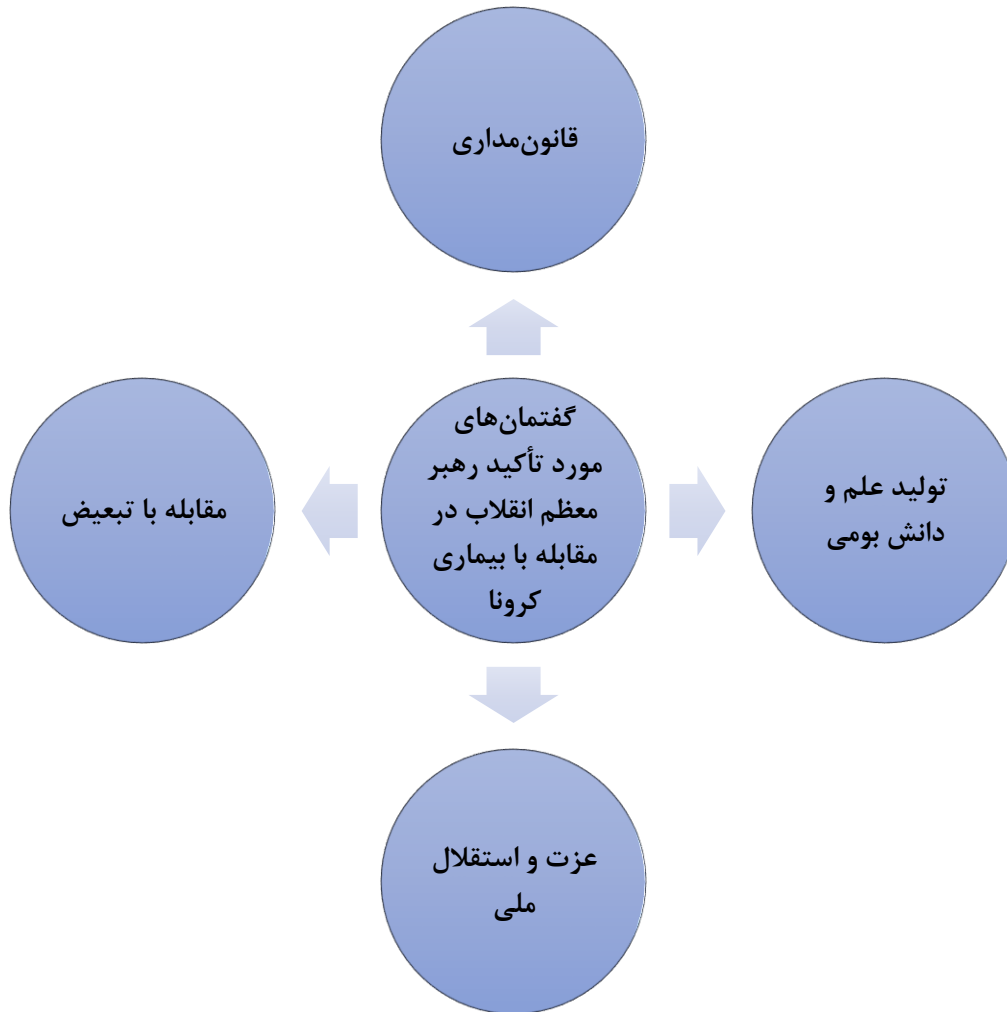
شکل ۱. خط‌مشی رهبر معظم انقلاب اسلامی در مقابله با بیماری کرونا

تأمل در اقدامات رهبر معظم انقلاب بیانگر این است که موضع‌گیری‌های ایشان مبتنی بر گفتمان‌های کلان قانون‌مداری، مبارزه با تبعیض، عزت و استقلال ملی، تولید علم و... است که تلاش دارند فضای جامعه و عرصه سیاست ایران را قوام بخشند و در راستای نیل به سرفرازی و سربلندی کشور حرکت کنند.

شکل ۲. گفتمان‌های مورد تأکید رهبر معظم انقلاب در مقابله با بیماری کرونا

به‌طور کلی حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای به‌عنوان رهبر نظام اسلامی و در جایگاه هادی و راهبر جامعه و نظام سیاسی تلاش داشتند تا اقدامات و رفتارشان در راستای مهار بیماری، ارتقای روحیه خودباوری دانش متخصصان و کارشناسان، بهره‌گیری از دانش روز در عین حال تأکید بر دانش بومی و تولید علم، رعایت قانون و قانون‌مداری باشد.

مقدمه

از دسامبر سال ۲۰۱۹، موارد جدیدی از ابتلا به عفونت ریوی ناشی از ویروس کرونا در شهر ووهان مرکز استان هوبی چین شناسایی شد. بیماری ایجاد شده با ویروس کرونا که به آن بیماری کووید - ۲۰۱۹ می‌گویند با گسترش شتابان در تمام جهان، زندگی فردی و اجتماعی انسان را دستخوش تحولات جدی کرد و چالش‌های عمده‌ای برای کشورها به‌وجود آورد.

شیوع ویروس کووید - ۱۹ در سطح جهانی موجب شد به‌عنوان یک عامل اضطراری و تحمیلی، وضعیت سخت و ناپایدار بر تصمیم‌گیری و سیاستگذاری‌ها حکمفرما شود که پیامدها و تبعات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و... وسیعی بر دولت‌های مختلف داشته باشد. دولت‌ها نیز اگرچه برای مقابله با بیماری کرونا، مجموعه‌ای از سیاست‌ها را در حوزه‌های مختلف تدوین و عملیاتی کردند، اما در مدیریت و مهار بیماری کرونا با سختی‌ها و مصائب عمده‌ای مواجه شدند.

البته برخی سیاستمداران نیز در دنیا وجود داشتند که رویکردهای غیرعلمی و غیرمنطقی یا کلاً رویکرد انکاری در قبال بیماری اتخاذ کردند. همچنین اظهارنظرهای غلط یا گمراه‌کننده برخی سیاستمداران و مقامات دولتی در مورد ویروس کرونا در کشورهای مختلفی مانند آمریکا، برزیل، انگلیس، آلمان و اسپانیا مشاهده شد.

این مسئله‌ای است که در سخنرانی رهبر معظم انقلاب اسلامی در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا در تاریخ ۱۳۹۹/۸/۳ نیز مورد اشاره قرار گرفت که «کشورها در مدیریت این وضع جورواجورند، همه یک‌جور نیستند؛ بعضی‌ها بدترین مدیریت را می‌کنند مثل آمریکا - که مدیریتشان نسبت به این قضیه جزو بدترین مدیریت‌ها است - بعضی‌ها هم نه، بهترند»^۱.

از سوی دیگر در برخی از کشورها اصول و قواعد اولیه اخلاقی برای مهار بیماری زیر پا گذاشته شد و در دولت‌هایی که داعیه پیشرفت و توسعه داشتند، اقداماتی انجام شد که مورد انتقاد فراوانی قرار گرفت. رهبر انقلاب به نمونه‌هایی از این فروپاشی اخلاقی اشاره می‌نماید: «یک دولتی ماسک متعلق به یک دولت دیگر را، دستکش متعلق به یک دولت دیگر را سر راه مصادره کند و به طرف خودش ببرد که این در مورد چند دولت در اروپا و در آمریکا اتفاق افتاد. یا مردم هر روز در ظرف مدت کوتاهی، در ظرف یک ساعت یا دو ساعت فروشگاه‌ها را تخلیه کنند، حرص بزنند برای خرید بیشتر که برونند یخچال‌ها و فریزرهای خانه خودشان را پُر کنند و دکان‌ها خالی بشود که قفسه‌های خالی را در تلویزیون‌های دنیا نشان دادند و تلویزیون ما هم از آنها نقل کرد؛ یا کسانی برای چند دستمال توالت به جان هم بیفتند، یا کسانی برای خرید اسلحه صف بکشند، نشان داد که مردم صف کشیده‌اند برونند اسلحه بخرند، چون احساس خطر می‌کنند در این ایام که باید اسلحه داشته باشند؛ یا برای بیمارها اولویت قائل بشوند، بیمار پیر را معالجه نکنند؛ می‌گویند لزومی ندارد ما زحمت بکشیم و با این محدودیت، بیمار پیر و از کار افتاده و دچار مشکلات اساسی را معالجه کنیم؛ اینها حوادثی است که در آنجا اتفاق افتاده. بعضی‌ها از ترس کرونا خودکشی کرده‌اند، از ترس مرگ خودکشی کرده‌اند؛ اینها رفتارهایی است که برخی از ملت‌های غربی از خودشان نشان داده‌اند. این البته نتیجه منطقی و طبیعی فلسفه حاکم بر تمدن غربی است؛

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). گزیده‌ای از بیانات در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=46714>

[یعنی] فلسفه فردگرایی، فلسفه مادی‌گری، فلسفه‌های غالباً بی‌خدایی که اگر اعتقادی هم به خدا هست، آن اعتقاد توحیدی صحیح عمیق معرفت‌زا نیست. این هم یک مسئله است.^۱

در مقابل سیاست مقامات و مسئولان عالی‌رتبه جمهوری اسلامی بیانگر اتخاذ رویکردی مبتنی بر حکمت، دوراندیشی و اهتمام برای حفاظت از جان مردم در مقابله با این بیماری است. گزارش پیش رو تلاش دارد ضمن بازخوانی بیانات و اقدامات رهبر معظم انقلاب اسلامی، مؤلفه‌ها و مسائل مورد تأکید معظم‌له را در جریان همه‌گیری ویروس کرونا، شناسایی و گفتمان حاکم بر آنها را مورد تبیین قرار دهد.

۱. سیاست رهبر معظم انقلاب اسلامی در قبال بیماری کرونا

وزارت بهداشت جمهوری اسلامی ایران روز چهارشنبه ۳۰ بهمن‌ماه ۱۳۹۸ از فوت دو شهروند به دلیل ویروس کرونا خبر داد.^۲ از همان اوایل بیماری مجموعه‌ای از سیاست‌ها و برنامه‌ها با موافقت یا توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی عملیاتی یا مورد تأکید قرار گرفت که در ادامه به آن‌ها اشاره شده است:

۱-۱. تأیید تشکیل ستاد ملی مبارزه با کرونا

ستاد ملی مبارزه با کرونا؛ نهادی است که در اوایل اسفندماه سال ۱۳۹۸ در پی ورود ویروس کرونا به کشور با مصوبه شورای عالی امنیت ملی و تأیید رهبر انقلاب تشکیل شد. روز یکشنبه ۴ اسفندماه ۱۳۹۸، رئیس‌جمهور در حکمی به وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مأموریت داد که ستادی را به‌عنوان «ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا» تحت نظر خود متشکل از وزرای کشور، راه و شهرسازی، آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، فرهنگ و ارشاد اسلامی، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، دادستان کل کشور، رئیس سازمان برنامه و بودجه، رئیس سازمان صداوسیما، رئیس سازمان حج و زیارت، سخنگوی دولت و فرمانده نیروی انتظامی تشکیل دهد.^۳

۱-۲. مرجعیت قائل شدن برای تصمیمات ستاد ملی مبارزه با کرونا

یکی از تأکیدات همیشگی رهبر معظم انقلاب اسلامی طی دوران بیماری کرونا بر مرجعیت نهاد ستاد ملی کرونا درباره تجمعات و مراسم‌ها بوده است. ایشان در این باره می‌فرمایند: «باید تصمیم‌های ستاد

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). سخنرانی تلویزیونی به مناسبت ولادت حضرت امام زمان (عج). دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=45317>

۲. خبرگزاری ایرنا (۱۳۹۸). دو نفر به علت کرونا در قم فوت کردند. کد خبر: ۸۳۶۸۱۵۶۵. دسترسی در: www.irna.ir/news/83681565

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست‌جمهوری (۱۳۹۸). رئیس‌جمهور با ابلاغ جدید و دستور به وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: از توان تمام مجموعه‌های ذی‌ربط برای جلوگیری از شیوع و ریشه‌کنی کرونا بهره گرفته شود/ گزارش‌ها به‌طور مستمر در اختیار رئیس‌جمهور قرار گیرد. دسترسی در: <https://www.president.ir/fa/114006>

ملی [مبارزه با کرونا] - که در این زمینه، مسئول درجه اول است - جدی گرفته بشود و برطبق آنها عمل بشود.^۱

۳-۱. کمک به اقشار ضعیف جامعه

یکی از توصیه‌های مهم رهبر معظم انقلاب اسلامی از زمان شیوع ویروس کرونا در کشور، تأکید بر حمایت از اقشار و طبقات جامعه است. این مسئله به‌ویژه در دوران کرونا که می‌تواند هم شرایط اقتصادی، هم رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی و احیاناً درمان را بسیار سخت کند از اهمیت دوچندان برخوردار می‌شود. ایشان تأکید داشته‌اند که ستاد ملی مبارزه با کرونا باید تدابیری برای اقشار ضعیف جامعه در نظر گیرد و به‌سرعت وارد مرحله اجرایی نماید. ضرورت دارد در این مسیر مردم نیز می‌باید تمام تلاش خود را جهت کمک به طبقه محروم و مستضعف جامعه داشته باشند.^۲

۴-۱. حمایت از حرکت‌های جهادی و داوطلبانه

رهبر معظم انقلاب اسلامی در سخنرانی‌های متعددی که طی یک سال و نیم گذشته داشته‌اند بارها از اقدامات جهادی و داوطلبانه برای مقابله با کرونا حمایت کردند. کمک‌های گروه داوطلب در بیمارستان‌ها، در زمینه کفن و دفن اموات و جان‌باختگان و... بخشی از اقداماتی است که مورد توجه رهبر انقلاب بوده است.^۳ با توجه به تأثیرات گسترده بیماری کرونا در حوزه‌های مختلف، اکتفا کردن به اقدامات و فعالیت‌های دولتی در مهار بیماری و پیامدهای آن نمی‌تواند کمک‌کننده باشد و به همین دلیل است که حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای طی این مدت از دانشجویان، جوانان، طلاب و... خواستار حضور فعالانه در حوزه مقابله با این بیماری بودند.

حتی در مقطعی که اقدامات جهادی در سطح اجتماعی کاهش یافته بود رهبر معظم انقلاب اسلامی خواستار احیای این موضوع می‌شوند «در اول ابتلا یک عده‌ای وارد شدند و رفتند در بیمارستان‌ها به کمک پرستارها و امثال اینها و در بیرون بیمارستان‌ها [کمک کردند]، باز هم کسانی که آمادگی دارند داوطلبانه به این کار کمک کنند».^۴

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای همچنین بر مفاهیم اسلامی مانند مواسات و نهضت کمک مؤمنانه جهت تقویت فعالیت جهادی برای کمک به اقشار ضعیف و محروم جامعه تأکید می‌فرمایند: «در همین

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). سخنرانی تلویزیونی به مناسبت ولادت حضرت امام زمان (عج). دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=45317>

۲. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). سخنرانی تلویزیونی به مناسبت ولادت حضرت امام زمان (عج). دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=45317>

۳. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). بیانات در ارتباط تصویری با ستاد ملی مبارزه با کرونا. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=45562>

۴. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). بیانات در محفل انس با قرآن کریم. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47709>

قضیه اخیر کرونا؛ مفهوم «مواسات» یک مفهوم کلیدی است در مجموعه و منظومه ارزشی و معرفتی اسلام، که این مفهوم با یک قدری تبیین در جامعه، یک نهضت در همین ایام به وجود آورد: نهضت کمک مؤمنانه؛ و یک کار بزرگ انجام گرفت؛ یعنی مردم مواسات را از جایگاه یک مفهوم معتبر و مثلاً ارزشمند شرعی که همه قبول داشتند، آوردند به مرحله عمل و شما دیدید در سرتاسر کشور چقدر کار انجام گرفت، چقدر ارزش خلق شد با کارهایی که جوان‌ها کردند، مردم کردند، گروه‌ها کردند، دستگاه‌های دولتی کردند، دستگاه‌های نهادی انقلابی انجام دادند؛ یک حرکتی راه افتاد، یک نهضتی انجام گرفت، گروه‌هایی را باز کرد، کارهایی را راه انداخت. یعنی مفهوم مواسات این کشش را داشت، این ظرفیت را داشت که این جور تأثیر بگذارد و جامعه را تحت تأثیر قرار بدهد»^۱.

۵-۱. تأکید بر رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی توسط مسئولان

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای از زمان اعلام ورود ویروس کرونا به کشور، سخنرانی‌های خود را به صورت مجازی و مراسمات سوگواری را نیز به صورت انفرادی برگزار نمود و بر حفظ رعایت فاصله اجتماعی و جدی گرفتن تصمیمات ستاد ملی مبارزه با کرونا توسط همه مسئولان تأکید داشت. رهبر معظم انقلاب اسلامی در مقطعی حتی خواستار رعایت جدی دستورالعمل‌های بهداشتی توسط مقامات و مسئولان می‌شوند؛ چراکه رفتار آنها بر جامعه تأثیر خواهد داشت. ایشان در این باره می‌فرمایند: «متأسفانه گاهی انسان در تصویرهای تلویزیونی مشاهده می‌کند که در یک قضایایی، در یکجایی، یک جمعی هستند و بعضی از مسئولین اصلاً همین ماسک را، یا نزنند یا درست نزنند و بی‌اعتنائی می‌کنند، فاصله را رعایت نمی‌کنند؛ این را بایستی مسئولین رعایت کنند. وقتی مسئولین رعایت نکنند، مردم احساس می‌کنند که رعایت کردن خیلی لزومی ندارد»^۲.

۶-۱. استفاده از واکسن ایرانی

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای روز جمعه، ۱۴۰۰/۴/۴ دُز اول واکسن کوو ایران برکت را دریافت کردند و در تاریخ ۱۴۰۰/۵/۱ نیز دُز دوم واکسن را دریافت کردند. رهبر معظم انقلاب اسلامی پس از تزریق واکسن تأکید داشتند که تمایلی نداشته از واکسن خارجی استفاده کند و منتظر واکسن ایرانی ماندند؛ چراکه باید این افتخار ملی را پاس داشت و تا وقتی امکان

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47396>
۲. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). گزیده‌ای از بیانات در جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=46714>

پیشگیری و علاج در داخل وجود دارد از آن استفاده کرد. البته واکسن ایرانی که حاصل تلاش دانشمندان جوان ایران است از سطح ایمنی‌زایی بالایی نیز برخوردار است.^۱

این مسئله حتی تا بدان حد برای رهبر معظم انقلاب اسلامی مهم و حیاتی بود که زمان آغاز واکسیناسیون هموطنان در بازه سنی بالای ۸۰ سال از دریافت واکسن خارجی خودداری کرده و منتظر واکسن ایرانی ماندند.^۲

۷-۱. عدم تبعیض در زمان تزریق واکسن

مسئله حائز اهمیت دیگر برای رهبر معظم انقلاب اسلامی تأکید بر زمان تزریق واکسن بود که موجب ایجاد تبعیضی در این باره نشود. حتی رهبر معظم انقلاب اسلامی نسبت به همسالان خود بسیار دیرتر موفق شدند واکسن دریافت کنند.

به همین دلیل بود که ایشان پس از تزریق واکسن دُز اول بیان فرمودند: «علاوه بر اصرار به استفاده از واکسن ایرانی، تأکید داشتم که دریافت واکسن در نوبت طبیعی خود انجام شود که امروز بحمدالله افراد بالای ۸۰ سال و همسن بنده، اغلب واکسن را دریافت کرده‌اند».^۳

این مسئله‌ای بود که مورد تأکید دکتر علیرضا مرندي، رئیس فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران نیز بوده است. دکتر مرندي در گفت‌وگو با پایگاه اطلاع‌رسانی KHAMENEI.IR اظهار می‌کنند رهبر معظم انقلاب اسلامی تأکید داشته‌اند که واکسیناسیون ایشان خارج از نوبت انجام نگیرد.^۴

۸-۱. تولید بهنگام واکسن ایرانی

یکی از راه‌های افزایش اعتمادزایی مردم، تولید واکسن مطمئن در زمان مناسب است تا با واکسیناسیون سراسری، مهار بیماری کرونا بهتر انجام شود. این همان مسئله‌ای است که مورد تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز قرار داشته است.

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای بعد از تزریق دُز اول واکسن بر تولید قوی، سریع و بهنگام واکسن داخلی تأکید داشتند.^۵ اگرچه خلف وعده و بدقولی برخی از کشورها برای فروش واکسن به ایران موجب شد که اختلالی در تزریق واکسن به اقشار مختلف مردم پدیدار شود، اما به فرموده رهبر معظم انقلاب

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب نوبت اول واکسن ایرانی کرونا را دریافت کردند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48155>

۲. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب در روزهای آینده واکسن ایرانی کرونا می‌زنند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48144>

۳. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب نوبت اول واکسن ایرانی کرونا را دریافت کردند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48155>

۴. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب در روزهای آینده واکسن ایرانی کرونا می‌زنند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48144>

۵. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب نوبت اول واکسن ایرانی کرونا را دریافت کردند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48155>

اسلامی ثابت شد که «بایستی در همه مسائل بتوانیم روی پای خودمان بایستیم و تکیه به دیگران مشکلاتی به وجود می‌آورد، کما اینکه در این قضیه هم مشکلاتی به وجود آورد».^۱

۹-۱. ثبت و انتشار مستندات واکسن ایران

یکی از راه‌های ایجاد اعتماد بیشتر نسبت به واکسن ایرانی، ثبت و انتشار مستندات مربوط به این موفقیت است. در صورتی که این اتفاق مهم رخ دهد هم مردم، پذیرش اجتماعی بسیار بیشتر و بهتری نسبت به واکسن داخلی پیدا خواهند کرد و هم اینکه راه برای تحقیقات کشورهای دیگر جهت تولید واکسن و استفاده از دانش دانشمندان ایرانی هموارتر می‌شود. به‌ویژه آنکه پیشرفت علمی دانشمندان نظام جمهوری اسلامی ایران در زمان و شرایطی صورت می‌گیرد که با سخت‌ترین تحریم‌ها و محدودیت‌ها توانسته‌اند گام‌های بلندی بردارند که حتماً مورد توجه افکار جهانی قرار گرفت.

به همین دلیل بود که حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای بعد از دُز اول تزریق واکسن فرمودند: «اسناد و مقالات علمی آن را نیز برای آگاهی دنیا از کار بزرگ خود آماده و منتشر کنید».^۲

۱۰-۱. عدم ممنوعیت استفاده از واکسن خارجی

رهبر معظم انقلاب اسلامی با اینکه حامی و مدافع استفاده از واکسن داخلی هستند، اما استفاده از واکسن خارجی از دیدگاه ایشان ایرادی ندارد. حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در این باره می‌فرمایند: «ناچار بوده‌ایم و هستیم که از تولیدات کشورهای دیگر هم تا آن حدی که قابل اطمینان است استفاده کنیم و استفاده خواهیم کرد».^۳

البته ایشان واردات از سه کشور را به دلیل سابقه و سیاست‌های گذشته آنها ممنوع اعلام می‌کنند. حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در این باره می‌فرمایند: «ورود واکسن آمریکایی و انگلیسی به کشور ممنوع است. این را من به مسئولین هم گفته‌ام، الآن هم به‌طور عمومی می‌گویم. اگر آمریکایی‌ها توانسته بودند واکسن تولید کنند، این افتضاح کرونایی در کشور خودشان پیش نمی‌آمد. چند روز پیش در ظرف ۲۴ ساعت، اینها چهار هزار نفر تلفات داشتند. اینها اگر بلدند واکسن درست کنند، اگر کارخانه فایزرشان می‌تواند واکسن درست کند، چرا می‌خواهند به ما بدهند؟ خب خودشان مصرف کنند که این قدر مرده و کشته زیاد نداشته باشند. انگلیس هم همین‌جور. بنابراین، به اینها اعتماد نیست؛ من واقعاً اعتماد هم ندارم، نمی‌دانم، گاهی اوقات هست که اینها می‌خواهند واکسن را روی ملت‌های دیگر امتحان کنند،

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). بیانات پس از دریافت نوبت دوم واکسن ایرانی کرونا. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=48322>

۲. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب نوبت اول واکسن ایرانی کرونا را دریافت کردند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48155>

۳. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). بیانات پس از دریافت نوبت دوم واکسن ایرانی کرونا. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=48322>

بینند اثر می‌کند یا نمی‌کند. بنابراین، از آمریکا و از انگلیس [واکسن تهیه نشود]. البته به فرانسه هم من خوش‌بین نیستم، علتش هم این است که سابقه آن خون‌های آلوده را اینها دارند. [البته] از جاهای دیگر اگر بخواهند واکسن تهیه کنند - که جای مطمئنی باشد - هیچ اشکالی ندارد»^۱.

اشاره رهبر معظم انقلاب اسلامی به کشور فرانسه به دهه شصت برمی‌گردد که در آن زمان انسیتو «مریو» متعلق به فرانسه، فاکتورهای انعقادی خون را که آلوده به ویروس اچ‌آی‌وی بودند، به ایران صادر نمود. در اثر استفاده از این خون‌ها تعداد قابل توجهی از بیماران هموفیلی به این ویروس مبتلا شده و جان خود را از دست دادند.

۲. گفتمان‌های مورد تأکید رهبر انقلاب در ماجرای بیماری کرونا

تأمل درباره بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در بحبوحه بیماری کرونا نشانگر این است که سیاست‌ها و مواضع ایشان مبتنی بر مجموعه‌ای از گفتمان‌هاست که موجب شده سیاست ایران از جامعیت برخوردار باشد و به‌عنوان چراغ راهنمایی برای مسئولان اجرایی در زمینه مدیریت بیماری کرونا مطرح باشد. از جمله این گفتمان‌ها می‌توان به گفتمان قانون‌مداری، مبارزه با تبعیض و فساد، عزت و استقلال ملی، تولید علم و... اشاره داشت که همگی در راستای قدرتمند شدن نظام جمهوری اسلامی و نیل به سرفرازی و سربلندی کشور است.

۲-۱. قانون‌مداری

تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی بر رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی و تصمیمات ستاد ملی مبارزه با کرونا بیانگر اهمیت و جایگاه قانون در اندیشه و سیاست‌ورزی ایشان است. همچنین تعهد رهبر معظم انقلاب اسلامی به توصیه‌های بهداشتی و برگزاری مراسمات مذهبی با رعایت پروتکل‌های بهداشتی موجب می‌شود تأکید بر رعایت قانون در بین همه افراد جامعه نیز به‌وجود آید. بالطبع وقتی مقامات و مسئولان کشوری بر رعایت قانون تأکید دارند، قانون‌مداری سرلوحه رفتاری همه افراد اجتماع قرار می‌گیرند.

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در بخشی از سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید قربان در تاریخ ۱۳۹۹/۵/۱۰ درباره برگزاری مراسم عزاداری می‌فرمایند: «در عزاداری‌ها معیار آن چیزی است که کارشناسان بهداشت به ما می‌گویند؛ [یعنی] ستاد ملی کرونا. خود بنده شخصاً هرچه آنها لازم بدانند مراعات خواهم کرد. توصیه من و تأکید من به همه کسانی که می‌خواهند عزاداری کنند - هیئات، آقایان حضرات منبری‌ها، صاحبان مجالس، مدّاح‌ها، نوحه‌خوان‌ها و دیگران - این است: هر کاری می‌کنید، [اول]

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۴۰۰). رهبر انقلاب نوبت اول واکسن ایرانی کرونا را دریافت کردند. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=48155>

ببینید آنها چه می‌گویند. یعنی ستاد ملی کرونا اگر چنانچه یک ضابطه‌ای را معین کرد برای عزاداری، همه ما موظفیم آن را عمل کنیم. مسئله، مسئله کوچکی نیست، مسئله بسیار مهمی است. الان یک مقداری مراقبت هست و کنترل هست؛ خدای نکرده اگر چنانچه همین مقدار هم شل گرفته بشود و از بین برود، آن وقت فاجعه‌ای به وجود خواهد آمد که دیگر آن سرش ناپیدا است»^۱.

۲-۲. تولید علم

رهبر معظم انقلاب اسلامی علم را یکی از ارکان تمدن اسلامی می‌داند و با تأکید بر کشف قوانین دنیا و مدیریت بر آن و نقش بی‌بدیل علم در این فرایند بر این اعتقاد می‌باشند که جامعه اسلامی، جامعه‌ای است که علم در آن بجوشد و همه بنیان‌های اجتماعی خود را بر پایه علم نوسازی کند و پیش برود.^۲ حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در موضوع واکسن‌سازی جهت کنترل بیماری کرونا نیز تأکید فراوانی بر پیشگامی در زمینه تولید علم و رسیدن به دانش این محصول داشته‌اند؛ به‌ویژه آنکه ایران سابقه طولانی در حوزه کنترل بیماری‌های واگیردار داشته و کشورهای دیگر دنیا نیز در این حوزه آنچنان که باید و شاید به کشورهای دیگر کمک نمی‌کنند.

در سیاست‌های کلی علم و فناوری ابلاغی مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۲۹ نیز بر جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در جهان با تأکید بر تولید علم و توسعه نوآوری و نظریه‌پردازی، ارتقای جایگاه جهانی کشور در علم و فناوری و تبدیل ایران به قطب علمی و فناوری جهان اسلام، توسعه علوم پایه و تحقیقات بنیادی ... و دستیابی به علوم و فناوری‌های پیشرفته با سیاستگذاری و برنامه‌ریزی ویژه تأکید شده است.^۳

توجه به علم و دانش از آنچنان اهمیت و جایگاهی برخوردار است که در توصیه‌های بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ابتدا به بحث «علم و پژوهش» پرداخته شده و آمده است «سنگ بنای یک انقلاب علمی در کشور گذاشته شده و این انقلاب، شهیدانی از قبیل شهدای هسته‌ای نیز داده است. به پا خیزید و دشمن بدخواه و کینه‌توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است ناکام سازید»^۴.

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید قربان. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=46146>

۲. در این باره حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای می‌فرمایند: «امروز در کشور، یکی از فرایض حتمی برای این نسل - که در درجه اول هم این فریضه بر دوش شما دانشگاهی‌هاست - عبارت از تقویت بنیه علمی کشور است. ما اگر علم نداشته باشیم، اقتصادمان، صنعتمان، حتی مدیریت و مسائل اجتماعی‌مان عقب خواهد ماند. امروز کسانی که بر دنیا خدایی می‌کنند؛ آن دست‌های مرموزی که اختیار منابع عظیم انسانی و مادی دنیا را در دست گرفته‌اند و همه اقیانوس‌ها و همه تنگه‌های حساس دریایی زیر چشمشان است و هر جا می‌خواهند دخالت می‌کنند، با ابراز علم بود که توانستند بشریت را به این خاکستر بنشانند! لذا برای مقابله با کار آنها، علم لازم است. اگر بخواهید از لحاظ علمی پیش بروید، باید جرئت نوآوری داشته باشید. استاد و دانشجو باید از قید و زنجیره جزمیگری تعریف‌های علمی القاء شده و دائمی دانستن آنها خلاص شوند». منبع: پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۷۹). بیانات در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3053>

۳. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۲). ابلاغ سیاست‌های کلی «علم و فناوری». دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=27599>

۴. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۷). بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>

۳-۲. عزت و استقلال ملی

یکی دیگر از گفتمان‌هایی که می‌تواند سیاست‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی را در قبال مدیریت بیماری کرونا در کشور تبیین نماید تأکید بر گفتمان عزت و استقلال ملی است.

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای بعد از تزریق دُز اول واکسن بیان داشتند: «واکسنی که برای کرونا آماده شد مایه افتخار است؛ این را انکار نکنند؛ این مایه عزت یک کشور است، مایه افتخار کشور است. البته از طرق مختلفی دارند دنبال واکسن حرکت می‌کنند که خب در یک موردی به آزمایش انسانی رسید و موفق بود. سعی نکنند این را انکار کنند. بعضی هستند هر کار بزرگی را که در کشور انجام می‌گیرد مستبعد می‌دانند. وقتی این سانتریفیوژهای هسته‌ای را جوان‌های ما درست کرده بودند و بنده چند بار در سخنرانی اسم آوردم و اشاره کردم، چند نفر از این بزرگان علمی به من نامه نوشتند که آقا! مبادا شما گول اینها را بخورید، اینها نمی‌توانند چنین کاری بکنند؛ انکار می‌کردند، می‌گفتند نمی‌شود، ولی خب دیدید چه شد و به کجا رسید. عین همین قضیه در مورد سلول‌های بنیادی بود... الآن هم همین جور است؛ این واکسن را درست کردند و تست انسانی شد، ان‌شاءالله بهترش را و کامل‌ترش را هم درست خواهند کرد - یعنی روزه‌روز کامل‌تر خواهد شد - تا الآن موفق بوده، بعد از این هم ان‌شاءالله موفق خواهد بود. این نکته اول که این مایه افتخار است»^۱.

رهبر معظم انقلاب اسلامی به توانمندی جوانان در تسهیل پیشرفت‌های کشور باور و اعتقاد قلبی دارند. لذا از دیدگاه معظم‌له ضرورت دارد مسئولان کشور زمینه حمایت از افرادی که به‌صورت جدی به حوزه واکسن‌سازی کرونا ورود کرده‌اند فراهم نمایند. ایشان در این باره می‌فرمایند: «این دارو را یکجایی زیر نظر مسئولینی امتحان کرده‌اند و تصدیق شده، تأیید شده که مؤثر است؛ با اینها مخالفت نشود. اطراف و اکناف، کسان زیادی هستند که ممکن است یک کار جدیدی بکنند. نه اینکه حالا هر ادعایی را قبول کنند؛ نه اما همان کارهایی را که ادعا می‌شود، مورد مذاقه قرار بدهند»^۲.

۴-۲. مقابله با تبعیض

تأکید رهبر معظم انقلاب اسلامی به اینکه در موعد مقرر به ایشان واکسن تزریق شود بیانگر این است که ایشان به‌عنوان زعیم و راهبر جامعه معتقد به این است که هرگز نباید در این امر سوءاستفاده‌ای صورت گیرد. این مسئله می‌تواند به‌عنوان الگویی جهت تنظیم رفتار تمامی مسئولان در زمینه‌های دیگر نیز باشد. اشاره به این نکته حائز اهمیت است که حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای همواره پرچم‌دار

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). بیانات در سخنرانی تلویزیونی در سالروز قیام ۱۹ دی. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47066>

۲. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۹). بیانات در سخنرانی تلویزیونی در سالروز قیام ۱۹ دی. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47066>

مبارزه با فساد بوده و همیشه مبارزه‌ای «قاطع» و درعین حال «دقیق»، بدون «اغماض» و بدون «تعدی و جفا» را مطالبه کرده‌اند.^۱

نتیجه‌گیری

در پی بحران همه‌گیری بیماری کرونا در جهان، ایران نیز به صورت رسمی در تاریخ ۳۰ بهمن‌ماه ۱۳۹۸ اعلام کرد این ویروس وارد کشور شده است. درحالی‌که برخی از سیاست‌ها و رفتارهایی که بعضی از سیاستمداران و کشورهای جهان طی دوره بیماری کرونا داشتند بیانگر برخورد غیراخلاقی، غیرکارشناسی و غیرعلمی با آن است، اما بررسی سخنرانی‌ها و پیام‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی در قبال نوع مواجهه، بیانگر اعتقاد ایشان به مرجعیت دانش و علم، خودباوری، تقویت توانمندی کشور، تکیه به امکانات و منابع داخلی و... است.

از جمله این اقدامات می‌توان به تأیید تشکیل ستاد ملی مبارزه با کرونا، مرجعیت دادن به ستاد ملی مبارزه با کرونا، استفاده از واکسن ایرانی، تولید بهنگام واکسن ایران، ثبت و انتشار مستندات واکسن، تأکید بر بهره‌گیری از واکسن خارجی و عدم تبعیض در زمان تزریق واکسن اشاره کرد. به‌طور کلی سیاست رهبر معظم انقلاب اسلامی طی دوران شیوع ویروس کرونا در راستای تقویت و قدرتمند نمودن ایران اسلامی با کمک دانش نخبگان و متخصصان بومی و هم‌زمان بهره‌مندی از دانش و علم کشورهای دیگر بوده است.

۱. پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (۱۳۹۰). الزامات مقابله با فساد اقتصادی و ریشه‌کنی آن از منظر رهبر انقلاب اسلامی؛ مبارزه قاطع، دقیق و بدون تبعیض. دسترسی در: <https://farsi.khamenei.ir/others-note?id=45982>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۸۱۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تبیین راهبرد رهبر معظم انقلاب اسلامی در مواجهه با بیماری کرونا

نام معاونت: مطالعات سیاسی

تهیه و تدوین: حسن کریمی فرد

ناظر علمی: حمید هوشنگی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. رهبر معظم انقلاب اسلامی
۲. حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای
۳. بیماری کرونا
۴. کووید - ۱۹
۵. واکسن ایرانی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۸/۴